

Masterat Limbă și comunicare. Probleme speciale de sintaxă

Perspectiva sintactică

2

2/24/2026

Structura sintactică –îmbinări ale cuvintelor în grupuri și propoziții, pe baza unor relații sintactice

- de coordonare
- de subordonare
- de apozitionare
- pragmatice, discursive- de incidență

Conectorii sintactici:

- nu au sens noțional, ci relațional;
- dirijează sensul relației dintre conținuturile semantice conectate;
- mărci concrete/mărci abstracte;
- mărci segmentale/suprasegmentale.

1. Raportul de coordonare

- ▶ Prototipic, se stabilește între unități sintactice aflate la același nivel ierarhic, fie între unități sintactice principale, fie între unități sintactice subordonate (similare), față de același centru de grup.
- ▶ *[A ieșit din casă] și [s-a plimbat câteva ore].*
- ▶ *I-au impus [reguli] și [condiții].*
- ▶ *Mărci: joncțiunea prin conjuncții coordonatoare*
- ▶ *Pauza, juxtapunerea*

Tipuri de relații de coordonare marcate prin conjuncții

- ▶ Patru tipuri marcate prin conjuncții specializate, distinse în funcție de sensul conexiunii și de restricțiile sintactico-semantiche:
- ▶ Coordonarea copulativă-exprimă ideea de asociere, de cumul, și este marcată prin conjuncția *și*, precum și prin locuțiunile conjuncționale *cît și*, *precum și*, *ca și*.
- ▶ Coordonarea adversativă- situează termenii conectați într-un raport de opoziție cu ajutorul conjuncțiilor *dar*, *iar*, *însă*, *ci*, *or* și al locuțiunilor conjuncționale numai că, doar că
- ▶ Coordonarea disjunctivă-presupune alegerea sau alternanța termenilor conectați prin conjuncții: *sau*, *ori*, *fie*.
- ▶ Coordonarea concluzivă introduce o concluzie exprimată de un membru al relației în raport cu membrul precedent; *deci*, *așa că*, *ca atare*, *în concluzie*, *în consecință*, *prin urmare*.

Polifuncționalism: *deci, și*

5

2/24/2026

*Știam că o societate atee are nevoie de o conducere despotică și, **deci**, acceptam ideea renunțării la libertate.*

*Știam că o societate atee are nevoie de o conducere despotică și acceptam ideea renunțării la libertate **deci**.*

A venit și el.

Cînd l-am întrebat, a și răspuns, ca și cum n-ar fi fost luat prin surprindere.

Restricții generale de utilizare a conjuncțiilor coordonatoare

- ▶ -nu se pot coordona:
- ▶ un centru de grup și un termen subordonat:
 - ▶ **Am cumpărat sau cartea.*
- ▶ un complement și un circumstanțial:
 - ▶ **Luăm medicamente și de două zile.*
- ▶ Dar: *Spune minciuni oricui și orcînd.*
- ▶ O formă verbală finită și alta non-finită:
 - ▶ **Vreau să citesc sau a dormi.*
- ▶ Dar: *Nu ne-am gîndit, dar vom reflecta pe parcurs la această problemă.*

Marcarea relației de coordonare prin conjuncții cu elemente corelative

- ▶ Sau...sau, ori...ori, fie...fie (ranforsarea disjuncției)
- ▶ Cît și...atît
- ▶ Îi apreciez atît pe studenți, cît și pe profesori.
- ▶ Semiadverbele: și...și, nici...nici (asocierea în sens pozitiv sau negativ) au rol de conjuncții coordonatoare (GALR 2005, GB 2010).
- ▶ Și ieri, și azi am auzit aceleași idei mortifere.
- ▶ Nici ieri, nici azi nu s-a renunțat la atitudinea anxiogenă.
- ▶ Nu numai...ci și –exprimă o valoare copulativă obținută pe baza unei relații adversative negate/anulate de opoziția dintre semiadverbul restrictiv numai și un element cu sens cumulativ (și, toți): Nu numai ei, ci toți au lucrat.

2. Raportul de subordonare

- ▶ Se stabilește între două unități sintactice de ranguri diferite, una avînd rol de regent, cealaltă de unitate subordonată/dependentă.
- ▶ În funcție de natura morfologică a centrului regent, unitatea subordonată poate fi: complement, circumstanțial, atribut etc.
- ▶ Mărci ale subordonării:
- ▶ La nivel intrapropozițional: prepoziția, cazul, acordul, juxtapunere, topică
- ▶ *Înveți, iei examenul; nu înveți, nu-l iei.*
- ▶ La nivel interpropozițional: conj. subord., pronumele, adjectivul și adverbul relativ.

Subordonarea marcată prin conjuncții

- ▶ **Conjuncții necircumstanțiale: că, să, dacă**
- ▶ *A anunțat că își va da demisia.*
- ▶ *Iată că a obținut postul.*
- ▶ *Era capabil să învețe pe de rost.*
- ▶ *Ideea să rămână pînă mîine nu a fost bine primită.*
- ▶ *Așteaptă ca ea să-i dea o explicație.*
- ▶ *Așteaptă să-i dea o explicație.*
- ▶ *M-a întrebat dacă înțeleg. (interog. Directă-interog ind.)*
- ▶ *Mi-a amintit că va veni mîine. (asertiv-vorb. Ind.)*
- ▶ *Mi-a spus să citesc mai repede. (imperativ-vorb. Ind)*
- ▶ *S-a mirat că am fumat atîtea țigări. (exclam.-vorb. Ind.)*

Raportul sintactic metadiscursiv/explicativ

- ▶ *Cred că nu se simte bine, pentru că veni vorba.*
- ▶ *Ion a fost ocupat în ultima vreme, ca să spun așa.*
- ▶ *L-am văzut beat turtă, dacă pot să mă exprim astfel*
- ▶ *Deși nu e problema mea, nu cred că e bine cum procedați.*
- ▶ *Aceasta alegere a fost, după cum v-am spus, greșită.*
- ▶ *Structuri parantetice*
- ▶ *Din păcate, nu voi putea veni.*
- ▶ *Desigur, aștept o explicație*

3. Împletirea subordonatei cu regenta; incastrarea incidentelor

11

2/24/2026

- ▶ *Casa cui ți-am povestit este naționalizată.*
- ▶ *Am condus-o pe Maria la aeroport, pentru că nu pot refuza pe nimeni niciodată, apoi m-am întors la serviciu.*
- ▶ *Am condus-o pe Maria la aeroport, pentru că m-a rugat, apoi m-am întors la serviciu.*

4. Raportul sintactic bifocal

12

2/24/2026

- ▶ *Am cumpărat cărți și ce-am mai găsit.*
- ▶ *Profesorii și cine mai dorește dintre elevi rămân în școală.*
- ▶ *Erau cuminți și buni, cum își doreau părinții lor.*
- ▶ *Erau cuminți și buni, așa cum își doreau părinții lor.*

Aplicații:

13

2/24/2026

- ▶ De ce nație ești, Domnule ?
- ▶ Sînt român, dar Domnia Ta (Domnia Voastră)?
- ▶
- ▶ Sînt francez, englez, neamț, rus, leah, grec, turc, italian, spaniol, american, chinez etc.
- ▶
- ▶ Românii sînt neamuri cu națiile de viță latină.
- ▶
- ▶ Cum se numește țara dumneavoastră?
- ▶ România ! Ea este formată astăzi din Moldova și Valahia ce sînt cunoscute sub denumirea de Principatele-Unite, de cînd tratatul de Paris.
- ▶
- ▶

- ▶ Negreșit, fiindcă fînațele sînt acoperite cu flori de tot soiul.
- ▶
- ▶ Dar viermii de mătase ?
- ▶ Țăranii au adoptat această industrie de cîtva timp. Mătasea ce scot ei e de prea bună calitate.
- ▶
- ▶ Mi-ați spus, Domnul meu, că aveți mari cîrduri de boi și mari turme de oi ; trebuie dar să fi făcînd mare comerț de lîne și de piei ?
- ▶
- ▶ Austria ridică cea mai mare parte, căci nu avem manufacturi.
- ▶ Țăranii sînt sclavi ca în Rusia ? fac ei boierescul?
- ▶
- ▶ Ei sînt liberi ; însă (în schimb) pentru pamîntul ce-l dau lor proprietarii, ei fac boierescul cîteva zile pe an. Camera deputaților se ocupă acum cu îmbunătățirea soartei lor.
- ▶
- ▶ Însă ați avut sclavi (robi) ?
- ▶
- ▶ Acei sclavi nu erau români ; ei erau țigani pe care i-am dezrobit de mai mulți ani.

5. Complementul predicativ al obiectului/Elementul predicativ suplimentar. Complementul comparativ. Complementul obiect secundar,

15

2/24/2026

► **Complementul predicativ al obiectului**

- -se definește în raport cu verbul regent, dar se raportează și la complementul direct/indirect al regentului (structură ternară)

L-au ales președinte. L-au uns împărat.

I-au dovedit încrederea lor.

- Complinire obligatorie a verbului atributiv

L-au denumit afix posesiv.

- Se exprimă prin grupuri nominale cu citire semantică de proprietate, nu de entitate.
- În gram. trad., a fost numit *element predicativ suplimentar*.

Regente pentru CPO

16

2/24/2026

- ▶ Verbe atributive:
- ▶ verbe trivalente tranzitive (CD) sau intransitive (CI)

L-au numit Ion./El se numește Ion.

Mă cheamă Ion./El se cheamă Ion.

*Vasile îl ține **de văr** pe Gheorghe./Vasile se ține **de văr** cu Gheorghe.*

- ▶ *A boteza, a chema, a intitula, a numi, a porecli, a alege, a angaja, a desemna, a unge, a înscăuna, a numi, a spune, a zice, a califica drept/ca, a caracteriza ca/drept, a categorisi drept, a taxa de, a lua de*

CPO- exprimare

17

2/24/2026

- ▶ Substantiv neart.: *L-au numit director.*
- ▶ Subst propriu sau echivalent în metalimbaj: *L-a numit element predicativ suplimentar. Copilului i-au spus Ion.*
- ▶ Grup prep. cu prep. *de, drept, ca* (prep. ale calității)

*L-a luat de **fraier**.*

M-a luat drept altcineva.

- ▶ Adv. de mod substitut: *Cum l-au denumit? L-au denumit așa.*
- ▶ Pronume substitut: *Ce l-au angajat? L-au ales ceva.*
- ▶ Propoziție subord. Intodusă prin adv. sau pron. rel. *L-au ales ce și-a dorit.*
Prop. subord. introdusă prin conj.

L-au ales să le fie decan.

L-au angajat ca imediat să le fie director.

► Structuri binare tranzitive:

L-au ales pe noul director.

Au angajat un bucătar.

I-au desemnat deja pe noii ambasadori.

► Subiect zero:

I se spune Vasilescu.

I se zice Mișu.

Mă cheamă Ion.

Îmi spune Ion. Îi zice Rățoi.

► Pasivizare și reflexivizare:

Copilul este botezat Ion.

Orice persoană care-și zice singură geniu este ridicolă.

► Constr. Reciprocă. *S-au numit director unul pe altul.*

Predicativul suplimentar

19

2/24/2026

- ▶ Poziție sintactică adesea facultativă, obținută prin reorganizarea a două propoziții; semantic, exprimă o proprietate.
- ▶ Apare în construcții ternare, adică se raportează simultan și la verb/interj. și la un regent nominal

V-am văzut plini de entuziasm.

Iată-vă plini de entuziasm.

Văzîndu-vă plini de entuziasm...

...de a vă vedea plini de entuziasm...

Tineri considerați plini de entuziasm...

Regentul nominal-funcții sintactice

20

2/24/2026

- ▶ Subiect

Fetița doarme liniștită.

- ▶ Complement direct

L-am văzut pe Ion lipsit de entuziasm.

Consider Luxemburgul un oraș.

Te consideram foarte deșteaptă.

Vila o credeam a lui Ion.

Pe Maria am văzut-o pe stradă.

- ▶ Complement prepozițional

Mă tem de el furios.

Exprimarea PS

21

2/24/2026

- ▶ Adjective:/ grup adjectival

Ioana alerga veselă.

Eu te credeam plecată în concediu.

Te-ai dovedit incompetent.

Mobila a păstrat-o ca nouă.

- ▶ Structuri verbal-nominale/infinitivale:

Părinții se cuvin a fi respectați. L-am considerat a avea cele mai multe calități.

- ▶ Verbe la gerunziu, supin: *S-a obișnuit cu el aducându-i flori. L-am auzit vorbind franțuzește. Pe fată o considerau de măritat.*

- ▶ Substantive, pronume, numerale/ grupuri prepoziționale (ca, drept):

L-au trimis (ca) ambasador.

Cine te crezi?

Ei au plecat de acasă doi și s-au întors patru. Îl credeam de-ai noștri.

- ▶ Adverbe: *Erau cum mi-i imaginam. I-ai surprins împreună. O credeam acasă.*

Propoziții predicative suplimentare

22

2/24/2026

- ▶ Conjuncționale:

Te cred că ești supărat.

Probele s-au dovedit că sînt false.

- ▶ Introduse prin adverbe relative:

Eu mă aud cît de fals cînt.

Mă gîndesc la ele cît de mult muncesc.

Mi-a adus banii cum îi dădusem.

Bunicii l-au obișnuit pe Ion cum îl vezi.

- ▶ Introduse prin pronume relative:

Nu te cunoșteam cine ești.

Dificultăți. Confuzii

23

2/24/2026

Am plecat de acasă tînără/de tînără.

Mama a trăit singură pe lume. /Deși singură pe lume, mama a trăit pînă la 100 de ani.

Probele s-au dovedit că sînt false./Probele s-a dovedit că sînt false.

Mă aud cît de fals cînt./Aud cît de fals cînt.

Merge șchiopătînd./Merge cîntînd.

Ambiguități, duble lecturi:

A venit ultimul. Am întîlnit-o plimbînd cățelul. Am descoperit-o altfel.

Aspecte normative: PS adj. nu se acordă cu nominalul la G-D.

*Corect: analiza unei probe dovedite **falsă**, alegerea unei rochii considerate **nepotrivită***

*L-au trimis **ca/în calitate de** ambasador în Turcia. /Treaba e **ca și** făcută (comparație ireală).*

. Complementul comparativ.

24

2/24/2026

- ▶ În opoziție cu celelalte circumstanțiale cu dependență și de un nume, comparativul determină toată sfera regentului de tip verbal:
- ▶ verb:
 - ▶ *Duc, **ca la noi**, sacoșe de plastic în mîini.* (Octavian Paler, *Aventuri*, p. 126);
- ▶ adjectiv:
 - ▶ *Au un aer tern, **la fel ca străzile** pe care umblă.* (Octavian Paler, *Aventuri*, p. 126);
- ▶ adverb:
 - ▶ Calea laptelui e-n vale
 - ▶ *mai aproape **decît ieri*** (L. Blaga, *Opere*, II, p. 46);
- ▶ interjecție:
 - ▶ *Hai **ca și ieri** la plimbare.*

Circumstanțialele comparative - compliniri *obligatorii*

- ▶ Circumstanțialele comparative sînt compliniri *obligatorii* în situația în care determină *adjective* și *adverbe* la anumite grade de comparație (intensitate), precum și în cazul în care se constituie în aportul necesar unor verbe insuficiente circumstanțial:
- ▶ – comparativ de superioritate:
- ▶ *O să-ți inventezi un milion de argumente, unul mai ipocrit **decît altul** și mai sofistic.* (G. Ibrăileanu, *Adela*, p. 66);
- ▶ *Niculae nu știa că tatăl său se gîndea la el mai puțin **decît oricînd**.* (M. Preda, *Moromeții*, I, p. 256);
- ▶ – comparativ de inferioritate:
- ▶ *Viața aceasta să nu-ți închipui că-i mai puțin bună **decît cealaltă**.* (M. Sadoveanu, *Romane*, p. 478);
- ▶ *Azi a răspuns mai puțin bine **decît ieri**.*
- ▶ – comparativul de egalitate, construit cu perifrazele *la fel de*, *tot așa de*, *tot atît de*, deopotrivă de solicită determinarea obligatorie prin circumstanțialul comparativ:
- ▶ *Slujba aceea e tot așa de bine primită sus, **ca și asta**.* (M. Sadoveanu, *Romane*, p. 380);
- ▶ *Am venit pentr-un fel de împăcare, a cărei nevoie o simțeam tot așa de mult **ca și a curiozității**.* (M. Sadoveanu, *Romane*, p. 479);

Problematizări

26

2/24/2026

- ▶ *El este cel mai bun **dintre colegii tăi**.*
- ▶ Unele verbe, prin semantismul lor, solicită prezența circumstanțialului comparativ:
- ▶ *Totul a decurs **ca și pînă acum**.*

Particularități de construcție

27

2/24/2026

- ▶ Necesitatea actualizării circumstanțialului compara-tiv în enunțurile ce conțin elemente morfologice la care se dezvoltă, în discurs, categoria gramaticală a comparației, este probată, la nivelul expresiei, prin morfemelor discontinue ale comparativului care le integrează, între termenul regent și subordonat manifestându-se o puternică solidaritate:
- ▶ -morfeme ale comparativului de egalitate: *la fel de...ca și, tot așa de...ca și, deopotrivă de...ca și, tot atît de...cît și de:*
- ▶ *Sînt la fel de bune **ca și** ale tale.*
- ▶ -morfeme discontinue ale comparativului de inegalitate (de superioritate, de inferioritate): *mai....decît (ca), mai....față de, mai puțin....decît (ca), iar la nivelul frazei: mai (regent).... față de cum (subordonata).*
- ▶ *E mai deștept **decît ceilalți**:*
- ▶ -morfeme discontinue ale superlativului relativ: *cel mai..... din(tre):*
- ▶ *Era cel mai înalt **din clasă**.*

Complementul obiect secundar

28

2/24/2026

► Verbe dublu tranzitive: *a învăța, a sfătui, a întreba, a trece*

L-am învățat tabla înmulțirii.

L-am trecut clasa.

L-am întrebat ceva.

L-am sfătuit să nu plece.

Mărfurile le-a trecut Dunărea.

A fost sfătuit să nu plece.

6. Circumstanțialul de relație

29

2/24/2026

- ▶ Limitele de manifestare a unei acțiuni, stări, calități
- ▶ Perspectiva din care se face comunicarea
- ▶ Integrat/parantetic: *priceput la toate/în ceea ce mă privește, nu accept propunerea voastră.*
- ▶ Elemente regente:
 - ▶ Un verb: *I-a întrecut la carte. Matematic vorbind, procente sînt greșite.*
 - ▶ Un adjectiv: *mic de statură, stabil economic*
 - ▶ Un adverb: *bine pentru mine.*
- ▶ Grup verbal –nominal, la circumstanțialul parantetic

Structuri cvasilocuționale care marchează tema enunțului (Crel parantetic)-expresii performative (eu spun)

- ▶ *Din punct de vedere*
- ▶ *În privința, în ce privește*
- ▶ *Apropo de*
- ▶ *Cu privire la*
- ▶ *În legătură cu, în materie de*
- ▶ *Legat de*
- ▶ *Sub aspect*
- ▶ *După mine, după părerea mea, din punctul meu de vedere, economic vorbind*

Exprimarea Crel

31

2/24/2026

- ▶ Substantive (substitute) precedate de **prep.** *În, la, după, pentru, prin; asupra; în(tr)-ale*
- ▶ *Neîntrecut în mînuirea arcului*
- ▶ *Aristocrat în gîndire*
- ▶ *Bun la matematică*
- ▶ *Exgerează cu laudele*
- ▶ *Studiul este relevant prin abordarea inedită*
- ▶ *S-a informat asupra posibilităților de călătorie*
- ▶ *Nepricepuți în ale legilor*

Elemente de construcție

32

2/24/2026

► Substantive precedate de locuțiuni prep.: *apropo de, cu privire la, în legătură cu, în materie de, legat de, privitor la, referitor la, în ceea ce privește, cât privește (acuzativ)*

În privința, în problema, din partea, din punctul de vedere al, sub aspectul (genitiv)

Din punct de vedere economic/din punctul de vedere al economistului

Vizavi de- nerecomandat de normele limbii literare

De poet, e poet.

Alte realizări

33

2/24/2026

- ▶ Adjective (pe lângă din punct de vedere, sub aspect)
- ▶ *Din punct de vedere politic, sub aspect tematic*
- ▶ *Din acest punct de vedere*
- ▶ *Gardul e cît casa de înalt.*
- ▶ *De frumoasă, e frumoasă.*
- ▶ Verbe la moduri nepersonale: infinitiv și supin:
- ▶ *Pricepută în a administra*
- ▶ *Sînt grei bătrînii de pornit*
- ▶ *De urat, am mai ura.*
- ▶ Adverbe:
- ▶ *Eu nu vorbesc rasial, ci antropologic; fond superior, numeric și valoric*
- ▶ *Politic vorbind*

Propoziția Crel

34

2/24/2026

- ▶ Elemente introductive:
- ▶ Pronume relative, precedate de prep. *la, în , pentru*
- ▶ *E pricepută în ce ține de domeniul ei.*
- ▶ *Pentru cine vine din Occident, România pare primitivă.*
- ▶ Adverbul *cît*: *Întrece măsura cu cît cheltuiește pe haine.*
- ▶ Conj. *să* (rar): *Să supere vreun șef, n-a supărat.*

7. Circumstanțialele sociativ, opozițional, cumulativ, de excepție

► Circumstanțialul sociativ

- Constituent facultativ-indică asocierea cu subiectul
- Mărci- prep. *cu*, loc.prep. *împreună cu*, *laolaltă cu*, *cu tot cu*
- Verbe la care ideea de asociere este încorporată în matricea semantică- incompatibile cu intensificatorii adverbiali –determinare sociativă obligatorie (circ. Sociativ/Complement prepozițional)
- *a se însoți, a se asocia, a se căsători, a se contopi, a se uni, a se întâlni, a se asemana, a se învecina*

Elemente regente

36

2/24/2026

- ▶ Un verb la un mod personal:
- ▶ *Dan călătorește împreună cu prietena lui.*
- ▶ Un verb la un mod nepersonal (formă verbală nepersonală): *ieșind des cu prietenii...*
- ▶ O interj. predicativă: *hai cu mine!*
- ▶ Un adjectiv de proveniență verbală: *mașină disponibilă cu accesorii*
- ▶ Un adjectiv provenit din participiu: *angajat banuit împreună cu familia sa*

► *leșirea cu prietenii îi ridică moralul.*

Un model pe care să-l preluăm, laolaltă cu ideile mai vechi -CD

Lucrarea a fost prezentată de director împreună cu adjuncții săi- C de ag.

A acordat audiență păgubiților cu avocații lor. Ci

A dat de faimă cu toate avantajele ei. C prep.

Pe lângă demnitari cu soțiile lor, au sosit și prelați. Cumul.

Au plecat toți, în afară de Cristi cu Maria. Excep.

Cristi cu Maria ajung la ora 10.

Tata și cu mine bem câte o cafea.

Grupări frazeologice. Topică

38

2/24/2026

- ▶ S-a mutat cu cățel cu purcel la părinți.
- ▶ S-au instalat cu tot calabalîcul
- ▶ Ne vor mânca cu fulgi cu tot.

- ▶ Cu familia a plecat la munte, nu cu prietenii.
- ▶ Cuțitele împreună cu lingurile se așază în dreapta farfuriei.
- ▶ Cuțitele se așază în dreapta farfuriei, împreună cu lingurile.

Exprimarea C sociativ

39

2/24/2026

- ▶ Substantive, substitute, precedate de prep. *cu*
- ▶ Intensificatori adverbiali (GALR 2005) : *împreună, laolaltă, cu tot*
- ▶ *A sluji, împreună cu el, duhul comunitar e calea legitimă.*
- ▶ *Ne integrăm în Europa cu limbă cu tot.*
- ▶ *Propoziții relative*
- ▶ *S-a întors cu cine a plecat.*
- ▶ *Se lansează în afaceri cu oricine are aceleași idei ca el.*

Circumstanțialul opozițional

40

2/24/2026

- ▶ Definire din perspectivă semantică: exprimă ceea ce este contrar celor exprimate de un alt constituent al enunțului
- ▶ Se realizează, tipic, în structuri ternare, adică se subordonează față de un regent verbal, dar implică și un alt constituent, față de care exprimă opoziția:
- ▶ *A cumpărat cărți în loc de haine.*
- ▶ Structural, rezultat din reorganizarea a două structuri de bază simetrice: afirmativ/negativ
- ▶ *A luat el premiul și nu am luat eu premiul > A luat el premiul în locul meu.*
- ▶ În structuri binare, când opoziția vizează centrul verbal: *În loc să muncească, doarme toată ziua.*

Clasa regenților și a termenilor coocurenți

41

2/24/2026

- ▶ Verb la forme finite: *S-a pregătit pentru azi, în loc de ieri.*
- ▶ Infinitiv: *bunăvoința de a munci el în locul meu*
- ▶ Gerunziu: *Ai greșit muncind tu în locul lui.*
- ▶ Participiu: *premiul luat de Ion în locul meu.*
- ▶ Supin: *S-a săturat de muncit în locul altora.*
- ▶ Adjectiv: *venituri aducătoare de necazuri, în loc de bucurii.*
- ▶ Interjecție predicativă: *Na pîine, în loc de prăjitură.*

Termeni coocurenți

42

2/24/2026

- ▶ Subiect: *A venit Ion în locul meu. Vino în locul lui Ion.*
- ▶ NP.: *În loc de scriitor, a devenit profesor.*
- ▶ CPO: *În loc de director, l-au angajat casier.*
- ▶ CD: *În loc de pîine, a mîncat orez.*
- ▶ Csec.: *Îl învăț gramatică în loc de istorie.*
- ▶ Cl: *I-am dat lui premiul, în locul tău.*
- ▶ C prep: *În loc de teme, ei se gîndesc la mașini.*
- ▶ Cag: *Premiul a fost luat de Ion, în locul meu.*
- ▶ Circ: *A citit apometrele azi, în loc de ieri.*
- ▶ Modif: *A adus struguri albi, în loc de negri.*
- ▶ Pos. : *A luat haina lui Ion, în loc de a ei.*
- ▶ Compl. al numelui: *Am asistat la plecarea lui Ion, în loc de a ta.*

Exprimarea C. opoz.

43

2/24/2026

- ▶ Grup prepozițional, cu locuțiunile prep. **în loc de, în locul**:
- ▶ Substantiv sau substitut: *În loc de flori a primit insulte.*
- ▶ *În loc de trei a scos cinci pagini.*
- ▶ *În locul lui, ai venit tu. /**În locul său,...**/ **în locul meu...***
- ▶ *În loc de a sa, a luat-o pe a mea.*
- ▶ *În loc de trei, a cumpărat patru.*
- ▶ Grup adjectival: *A cumpărat struguri albi, în loc de negri.*
- ▶ grup. adv.: *Vorbește mîine, în loc de azi.*
- ▶ GV : *graba de a pleca imediat, în loc de a mai rămîne*
- ▶ Prop. subordonată: *În loc de cine a fost invitat, a venit Ion.*
- ▶ *În locul cui era invitat, a venit Ion.*
- ▶ **În loc să** *vină la școală, a stat acasă.*
- ▶ *În loc de cît ar fi fost nevoie, a adus te miri ce.*

Dificultăți. C opoz.

- ▶ Alte mărci ale subordonării în frază:
- ▶ *Dacă: Dacă data trecută a reușit, acum, în schimb, a dat greș.*
- ▶ *Cînd, în vreme ce, în timp ce: Credea că discursul său este genial, cînd, de fapt, era plin de clișee.*
- ▶ *De unde: De unde ieri mi se părea genial, azi m-a convins că e plin de clișee.*
- ▶ *Pentru ca să: A început în vervă, pentru ca, în final, să se facă de rîs.*

Circ. cumulativ

45

2/24/2026

- ▶ Circumstanțialul cumulativ este circumstanțialul facultativ care arată obiectul, însușirea sau circumstanța căreia i se adaugă un alt obiect sau o altă însușire exprimată prin diferite părți de propoziție:
- ▶ *El își câștigase dreptul de a preda filozofia și mai avea, **pe deasupra**, făgăduiala profesorului...* (Ion Gheție, *Încotro*, p. 65).
- ▶ Elementele regente de tip verbal ale circumstanțialului cumulativ sînt:
- ▶ – verbe sintetice sau perifrastice (locuțiuni verbale):
- ▶ **Pe lângă acesta**, au mai venit și ceilalți.
- ▶ –verbe copulative, împreună cu numele predicative:
- ▶ **După ce că n-au învățat**, mai sînt și insolenți.
- ▶ –adjective, adverbe sau interjecții (rar):
- ▶ *Această carte, citită, **în afară de tineri**, și de bătrîni, a fost premiată.*
- ▶ **În afară de bine**, lucrurile mai merg și rău.
- ▶ *Hai și tu, **în afară de ei**.*
- ▶ Dimitriu, *Tratat*, II, p. 1471.

Exprimarea circ. cumulativ

46

2/24/2026

- ▶ Ca parte de propoziție, circumstanțialul cumulativ se exprimă prin:
 - ▶ – substantive, pronume sau numerale, în cazul genitiv, precedate de locuțiunea prepozițională *în afara*, sau în acuzativ, cu locuțiunile prepoziționale: *în afară de*, *afară de*, *dincolo de* sau de prepozițiile *plus*, *pe lângă*:
 - ▶ **În afara lecțiilor** săptămânale, pregătite cu conștiinciozitate, citea enorm... (Ion Gheție, *Încotro*, p. 70);
 - ▶ *Obligațiile lui constau în a ține casa în bună rânduială, de a prepara micul dejun...plus alte servicii mărunte.* (Ion Gheție, *Încotro*, p. 70);
 - ▶ – adjective posesive în cazul acuzativ, precedate de locuțiunea prepozițională *în afara*:
 - ▶ **În afara noastră**, la simpozion au mai participat și studenții.
 - ▶ – adverbe perifrastice (locuțiuni adverbiale): *pe lângă asta*, *în afară de asta*, *plus de asta*, *pe deasupra*, sau adverbe sintetice precedate de *în afară de*:
 - ▶ **În afară de asta** și sufletul are să se ducă în gura cea de balaur, ș-acolo are să trăiască întocmai ca un trup viu, chinuindu-se în veac. (M. Sadoveanu, *Romane*, p. 355);
 - ▶ *El își câștigase dreptul de a preda filozofia și mai avea, pe deasupra*, făgăduiala profesorului... (Ion Gheție, *Încotro*, p. 65);
 - ▶ **În afară de azi**, mai poți veni și mâine.
 - ▶ C. Dimitriu (*Tratat*, II, p. 1473) consideră că structurile de tipul *în afară de asta*, *plus de asta* și cele similare lor nu trebuie interpretate ca substituite de propoziție (realizate prin locuțiuni adverbiale), ci ca pronume demonstrative neutrale, precedate de prepoziții, întrucât nu sînt marcate printr-un juncțiv subordonator la nivelul frazei. Din punctul nostru de vedere, optăm, în această etapă a cercetării, pentru soluția mai veche propusă de GA.

Propoziția circumstanțială cumulativă

- ▶ Propoziția circumstanțială cumulativă determină, în primul rând, un regent verbal (verb, adverb, adjectiv și interjecție) și, în al doilea rând, un regent nominal, (în principiu), exprimând adaosul la conținutul părții de propoziție nominale din regentă (sau la conținutul întregii propoziții regente):
- ▶ *În afară de ce a citit, mai știe și altele.*
- ▶ *Pe lângă că e frig, mai bate și vântul.*
- ▶ Propoziția circumstanțială cumulativă se introduce prin:
- ▶ – **conjuncții sintetice sau perifrastice (locuțiuni conjuncționale):** *după ce că, în afară că, pe lângă că, plus că, pe lângă faptul că, în afara faptului că, și popular: necum că, lasă că:*
- ▶ *După ce că lipsește frecvent, când vine, mai și întârzie.*
- ▶ – pronume relative, precedate prepozițiile *pe lângă, peste, în afara, în afară de, dincolo de, sau de adverbul decît:*
- ▶ *Așa sînt rînduielile, că cel ce ajunge sub mila cea mare își sporește cîntea și belșugul și, **pe lângă ceea ce are**, neconținut i se va mai da. (M. Sadoveanu, Creanga, p. 113)*

Circ. de excepție

48

2/24/2026

- ▶ Circumstanțialul de excepție se înscrie în seria circumstanțialelor tipice, facultative, care determină un regent verbal (verb, adjectiv, adverb, interjecție) și un regent nominal, arătând entitatea, calitatea sau circumstanța care reprezintă excepția în raport cu ceea ce se exprimă prin alte părți de propoziție sau în raport cu ceea ce se exprimă în regentă.
- ▶ Excepția exprimată de circumstanțial poate viza:
 - ▶ – subiectul:
 - ▶ **În afară de Ion**, n-a mai venit nimeni.
 - ▶ – numele predicativ:
 - ▶ Era cu totul altceva **decît un bun coleg**.
 - ▶ – complementul direct:
 - ▶ **Afară de asparagus** în glastră, n-aveau decît ramuri de orhidee. (Ileana Vulpescu, *Çarnetul*, p. 416); Se apucă să parcurgă articolul, însă nu reținu nimic **în afara numelui** său. (Ion Gheție, *Încotro*, p. 142);
 - ▶ – complementul indirect:
 - ▶ N-am dat nimănui această carte, **decît ție**.
 - ▶ – circumstanțialul:
 - ▶ Ne-am văzut zilnic, **în afară de ieri**.

Elemente regente

49

2/24/2026

- ▶ Elementele regente verbale cele mai frecvente sînt, de regulă, verbele sintetice și perifrastice:
- ▶ *Se adresează unui priceput misit din Bacău, Petcu, pentru a-i vinde cît mai curînd cu putință toate bunurile, **cu excepția conacului** din Lespezi.* (Ion Gheție, *Încotro*, p. 65).
- ▶ Ca parte de propoziție, circumstanțialul de excepție poate fi exprimat prin:
 - ▶ – substantive, pronume, numerale în cazul genitiv, precedate de perifrazele prepoziționale *în afara, cu excepția*:
 - ▶ *Afecțiune lenache îi inspira mereu, **cu excepția momentelor** cînd o supăra din cale-afară.* (Ileana Vulpescu, *Rămas-bun*, p. 172);
 - ▶ – substantive, pronume, numerale în cazul acuzativ, precedate de *(în) afară de, exceptînd (pe)* sau de adverbele *mai puțin sau decît* (pseudoadverb *emfatic restrictiv*):
 - ▶ *I-am restituit toate cărțile, **mai puțin** acest volum.*
 - ▶ – adverbe, precedate de *(în) afară de*:
 - ▶ ***În afară de mîine**, sînt în fiecare zi aici.*
 - ▶ – adjective posesive în cazul acuzativ, precedate de prepozițiile perifrastice *în afara, cu excepția*:
 - ▶ *Nimeni n-a obținut punctajul maxim, **cu excepția ta**.*
 - ▶ – verbe autosemantice și verbe copulative la infinitiv însoțite de nume predicative, precedate de perifraza *în afară de*, (dacă nu se acceptă predicativitatea lor):
 - ▶ *Nimic nu știe să facă **în afară de a birfi**.*
 - ▶ ***În afară de a fi meticulos**, nu mai are altă calitate.*
 - ▶ *Dimitriu, **Tratat**, II, p. 1477.*

8. Funcții sintactice din grupul nominal

(determinantul, cuantificatorul, modificatorul,

► **Funcția sintactică de atribut** (Tiktin, Iordan, Avram, Dimitriu, GA 1966 etc.), definită în raport cu calitatea morfologică a regentului (nominal);

► GALR 2005; GBLR 2010

► Argumente pentru «pulverizarea» atributului clasic:

► Reorganizarea descrierii nivelului sintactic în funcție de viziunea gramaticii moderne- grupuri, alcătuite din centre și constituenți/poziții sintactice

► **Criterii sintactice și funcțional-semantice mai riguroase**

[(Det.) (Cuant.) Centru (Mod.) (Pos.) (Compl.)]

51

2/24/2026

- ▶ **GN cu centru substantival:**

- ▶ *Acele trei bijuterii frumoase ale reginei* (det, cuant, centru, modif, pos)
- ▶ *Prezentarea clară de argumente de către avocat* (centru+det, modif, compl, compl)
- ▶ *Aceste puține plecări devreme ale autocarelor* (det, cuant, centru, modif, compl)
- ▶ *Gelozia lui Ion pe colegi* (centru, compl, compl)
- ▶ *Cei doi frați frumoși ai Mariei* (det, cuant, centru, modif, compl)

- ▶ **GN cu centru pronominal:**

- ▶ *Nimic interesant* (centru, modif)
- ▶ *Mulți alții* (cuant, centru)

- ▶ **Grup cu centru numeral:**

- ▶ *Al treilea din dreapta* (centru, modif)
- ▶ *Doi ai Mariei* (centru, pos)

- ▶ Ocupă poziția cea mai importantă în ierarhia grupului
- ▶ Are rolul semantico-pragmatic de integrare în enunț a substantivului (*integrator enunțiativ*)
- ▶ Art. hot., art. nehot., unele adj. pron. (dem., rel)
- ▶ *Blocul acela, blocul cel din dreapta*

Se definește pe 4 niveluri:

- ▶ Morfologic: participă la flexiune și la marcarea cazului
- ▶ Sintactic: este elementul care asigură integrarea GN în enunț;
- ▶ Semantic: GN definit/nedef
- ▶ Enunțiativ: transformă GN din *proprietate* în *entitate*

GN nedeterminat

53

2/24/2026

- ▶ *El este băiat.*
 - ▶ *L-au numit director.*
 - ▶ *O știam elevă.*
 - ▶ Substantivele abstracte, masive, comune la pl., substantivele proprietate:
 - ▶ *Își trebuie curaj.*
 - ▶ *Se mănâncă pește.*
 - ▶ *În coș am pus mere.*
 - ▶ *Caut profesor.*
-
- ▶ Merg în parc (G prep).

8.1. Cuantificatorul

54

2/24/2026

- ▶ Specifică din punct de vedere cantitativ referentul desemnat de substantivul centru
- ▶ Numerale, adj. Pron. Nedefinite (*mulți, puțini, câțiva, fiecare, orice, toți*)
- ▶ Cuantificatorul se combină cu determinantul
- ▶ *Trei studenți.*
- ▶ *Al doilea capitol*
- ▶ *Mulți elevi*

8.2. Modificatorul

55

2/24/2026

- ▶ Modifică semantic referința centrului
- ▶ Grup adjectival, prepozițional, adverbial, verbal, prop relativă
- ▶ *Frate geamăn, triunghi isoscel, casă frumoasă, poveste fără sfârșit, venirea aici, premiu constând în bani, tabloul pe care îl admirați*

8.3. Posesorul

56

2/24/2026

- ▶ Stabilește relația de posesie cu un alt termen, exprimând obiectul posedat
- ▶ Subst în G *florile fetei*
- ▶ Pronume în G *cartea lui*
- ▶ D pos *cartea-ți*
- ▶ Adj. Pos. *Cartea sa*
- ▶ Prop. relativă *Bijuteriile cui ți-am povestit au fost furate.*

Substantive relaționale

57

2/24/2026

- ▶ Semantic: se definesc în cadrul unei relații pe care o induc: relație de rudenie (*frate, mamă, văr*), de vecinătate (*vecin*), socială (*prieten, șef*).
- ▶ Simetrice –cele ale căror termen corelativ este de același rang: *văr, frate, vecin, coleg*
- ▶ Asimetrice: al căror termen corelativ este de rang diferit: *bunic, unchi, șef*.
- ▶ Sintactic: exprimarea analitică a G-D-ului: *lui tata, pop. lui șefu'*, construcția cu Compl., Compl în G./Pos.-*fata ei/sa*, prep. *cu* la subst relaționale simetrice -*văr cu, frate cu, vecin cu etc.*

8.4. Complementul

58

2/24/2026

- ▶ Cerut de:
- ▶ substantive postverbale (*citirea lecției, sosirea musafirilor*)
- ▶ Substantive postadjectivale (*atenția la detalii, tristețea Mariei*)
- ▶ Substantive relaționale (*fratele lui Ion, vecinul ei*)
- ▶ Se exprimă prin substantive în G, în D (*acordarea de premii elevilor*), adjective posesive (*fratele meu*), Gr prep. (*un mare consumator de dulciuri*), prop. relativă (*Dorința cui ne-a scris este...*) sau conj. (*Îi lipsea plăcerea să lucreze.*)

Atributul din gramatica tradițională/Det, Cuant, Modif, Pos, compl.

- ▶ Atributul adjectival: det (*acest om*), cuant. (*trei profesori*), Modif. (*măr roșu*), posesor (*cartea mea*), compl. (*plecarea sa*);
- ▶ Atribut substantival: pos (*cartea Mariei*), compl. (*plecarea Mariei, cumpărarea de cărți, apelul la rațiune*), modif. (*grădină de vară, om fără suflet*)
- ▶ Atribut pron: Pos (*genta ei*), compl (*sora dumnealui*)
- ▶ Atr. Adv: Modif (*șculatul devreme, casa de acolo*)
- ▶ Atr. Interj : Modif. *Halal educație*
- ▶ Atr. Verbal: Modif. (*mamă suferind*), Compl (*dorința de a citi*)

BIBLIOGRAFIE MINIMALĂ:

60

2/24/2026

- ▶ 1.GALR I-II.(2005).*Gramatica limbii române. I. Cuvântul, II. Enunțul*, București:Editura Academiei Române.
- ▶ GBLR (2010), *Gramatica de bază a limbii române*, București, Univers Enciclopedic Gold.
- ▶ 2.GLR I-II.(1966).*Gramatica limbii române. I,II*, București:Editura Academiei Române.

Bibliografie generală

61

2/24/2026

- ▶ Avram, Mioara, 1986, *Gramatica pentru toți*, București:Editura Academiei.
- ▶ Irimia, Dumitru, 1976, *Structura gramatică a limbii române*, Iași:Editura Junimea.
- ▶ Nagy, Rodica, 2005, *Sintaxa limbii române actuale. Unități, raporturi și funcții sintactice*, Iași: Editura IE.